

О. Р. Березюк
**ФЕНОМЕН ВЛАСНОЇ НЕПОВНОЦІННОСТІ
 КРИЗЬ ПРИЗМУ П'ЯТИФАКТОРНОЇ МОДЕЛІ ОСОБИСТОСТІ**

O. R. Berezyuk
**THE PHENOMENON OF INFERIORITY
 THROUGH THE PRISM OF THE FIVE-FACTOR PERSONALITY MODEL**

Ключові слова: феномен власної неповноцінності, 10-пунктовий опитувальник рис особистості, опитування, психотерапія, здоров'я

Key words: phenomenon of self-inferiority, Ten-item Personality Inventory, survey, psychotherapy, health

У дослідженні взяли участь 612 здобувачів вищої освіти закладів III та IV рівнів акредитації м. Львова (середній вік $20,31 \pm 2,99$ років), з них: 351 чоловік та 261 жінка. Усі респонденти самостійно заповнювали два опитувальники: опитувальник Порівняльного індексу почуття неповноцінності (для визначення наявності чи відсутності феномена власної неповноцінності) та 10-пунктовий опитувальник рис особистості (для визначення та вимірювання глибинних психологічних рис).

Метою роботи було досліджування рис особистості залежно від феномена власної неповноцінності.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що у групі осіб з індексом надцінності феномена власної неповноцінності були найнижчі середні бали чотирьох рис особистості: екстраверсії, дружелюбності, добросовісності та емоційної стабільності ($p < 0,05$ проти осіб без феномена зміненої самооцінки).

Середні значення щодо відкритості новому досвіду достовірно не відрізнялись між аналізованими групами, а найбільше значення виявлено в групі осіб з індексом надцінності феномена власної неповноцінності.

Отримані унікальні результати, що важливі для практичного застосування, зокрема, для розроблення ефективних стратегій психотерапії та психологічної підтримки людей, які стикаються з феноменом власної неповноцінності, залежно від змінених рис особистості.

The research involved 612 higher education students of III and IV accreditation levels in Lviv (average age 20.31 ± 2.99 years), including: 351 male and 261 female individuals. The responders personally completed two questionnaires, namely: the questionnaire of Comparative index of Inferiority (to determine the presence or absence of the phenomenon of self-inferiority) and a Ten-item Personality Inventory (to determine and assess deep psychological traits).

The paper aims at studying personality traits depending on the phenomenon of self-inferiority.

The performed research has defined the following results: the group of individuals with the superiority index of self-inferiority phenomenon was characterized with the lowest mean value regarding four personality traits of extraversion, friendliness, conscientiousness and emotional stability ($p < 0.05$ compared to the individuals with absent phenomenon of altered self-esteem).

The mean value regarding openness to new experiences was not significantly different in the studied subgroups, while the highest mean value was found in the group of individuals with the superiority index of the self-inferiority phenomenon.

The obtained unique findings are important for their practical application, in particular, for developing effective strategies of psychotherapy and psychological support for individuals suffering from the phenomenon of self-inferiority depending on the altered personality traits.

Особистість — це поняття, яке відображає індивідуальні характеристики психіки та поведінки людини, що формуються під впливом різних факторів, як-от генетичні та соціальні. Такі характеристики можуть бути відображені в певних рисах особистості, які можуть бути описані, класифіковані та виміряні за допомогою психологічних тестів та опитувань. Одним зі способів опису особистості є п'ятифакторна теорія, яка розглядає особистість як сукупність п'яти основних рис: екстраверсія, дружелюбність, добросовісність, емоційна стабільність та відкритість новому досвіду [1; 2]. Вперше п'ятифакторна модель була сформована в ряді досліджень, виконаних в 1960-і роки (Borgatta, 1964; Norman, 1963; Tupes & Christal, 1961). Вченим Ernest

Tupes і Raymond Christal вдалось виокремити всього п'ять факторів — рис, які були узагальненими і незалежними один від одного [3]. Проте ера Великої П'ятірки (*Big Five*) почалась лише 1981 року з праць Левіса Голдберга (Lewis Goldberg. "Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons") [4], який ввів цей термін, підкреслюючи таким способом широту охоплення особистісних проявів, здатність включати в себе фактори нижчого порядку. І до сьогодні ця теорія залишається провідною теорією психологічних детермінант особистісних відмінностей [5—8]. Проте навіть у людей з найбільш ідеальною комбінацією цих рис може виникати відчуття неповноцінності.

Наприклад, у людей з низьким рівнем екстраверсії може бути розвинутий феномен власної

неповноцінності (*phenomenon of self-inferiority*) (ФВН), коли вони відчувають себе невпевненими в спільноті та в належності до групи. Також люди з цим феноменом мають низький рівень дружельності, що призводить до виникнення недовіри до інших, та низький рівень сумлінності чи добросовісності, що заважає досягати своїх цілей та виконувати свої обов'язки. Люди з високим рівнем невротизму можуть відчувати неповноцінність, оскільки їхня емоційна стійкість знижена, що може спричинити занепокоєння, тривогу та депресію. ФВН також зумовлює низький рівень відкритості до досвіду, що призводить до нездатності адаптуватися до нових ситуацій та ідей [2; 8—10].

Одним з надійних та ефективних способів вимірювання рівня феномена власної неповноцінності є The Comparative Feeling of Inferiority Index, розроблений Страно Д. А. та Діксоном П. Н. (Strano D. A., & Dixon P. N.) [11] та перекладений і адаптований нами українською мовою (опитувальник Порівняльного індексу почуття неповноцінності, ПІПН) [12]. Цей опитувальник — актуальний та практичний, ним і сьогодні користуються вчені з різних країн світу для визначення особистостей з феноменом власної неповноцінності. Його висока надійність робить його важливим інструментом для проведення досліджень.

Популярність п'ятифакторної теорії особистості зумовила розроблення великої кількості психологічних методик, серед яких одним з найпоширеніших є 10-пунктовий опитувальник рис особистості (TIPI, Ten Item Personality Inventory), розроблений Гослінгом С., Ренфру П. і Свонном В. (Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann, W. B., Jr.) 2003 року [5]. Перевагою його використання є його сильна валідність, як порівняти з більш тривалими вимірюваннями особистості, та його відносна стислість, що дає змогу використовувати його у великомасштабних дослідженнях [6].

Отже, досліджування асоціацій феномена власної неповноцінності із глибинними рисами особистості є важливим та дасть змогу краще розуміти психічні розлади та впливати на розвиток здорової особистості, а також може допомогти вибрати ефективну терапію для пацієнта залежно від рис особистості.

Мета роботи: дослідження рис особистості залежно від феномена власної неповноцінності.

У дослідженні брали участь 612 здобувачів вищої освіти закладів III та IV рівнів акредитації м. Львова (середній вік — $20,31 \pm 2,99$ років), з них 351 чоловік та 261 жінка. Всі учасники надали інформовану згоду, участь була анонімною.

Для визначення наявності чи відсутності ФВН [11] досліджувані самостійно заповнювали опитувальник Порівняльного індексу почуття неповноцінності та для визначення та вимірювання глибинних психологічних рис — 10-пунктовий опитувальник рис особистості (TIPI) [5].

Оцінювання згідно з опитувальником ПІПН проводили у два етапи. На першому респондент

на підставі своїх спогадів з дитинства за 30 прикметниковими словами-характеристиками давав оцінку когось зі своїх рідних чи близьких (брата, сестри, одного з батьків, товариша); на другому — оцінював самого себе також за спогадами з дитинства за тим же опитувальником. Оцінювали кожне слово-характеристику за 6-бальною шкалою (від 1 бала — цілком погоджуюсь до 6 балів — цілком не погоджуюсь). Отримані з двох етапів бали порівнювали між собою і у разі достовірної позитивної різниці (опитуваний сприймає родичів краще, ніж себе) класифікували індекс неповноцінності (*index of inferiority*) ФВН, при достовірній негативній різниці (опитуваний сприймає родичів значно гірше, ніж себе) — індекс надцінності (*index of superiority*) ФВН, якщо немає достовірної різниці між цими параметрами — немає і феномена зміненої самооцінки (*Norma*). Таким способом, згідно з отриманими даними, усіх 612 учасників дослідження поділено на три групи за ПІПН:

— 43 учасники з індексом неповноцінності ФВН (7,03 % [5,14—9,18]);

— 68 учасників з індексом надцінності ФВН (11,11 % [8,75—13,72]);

— 501 учасник без феноменів зміненої самооцінки (81,86 % [78,71—84,81]).

У кожній із цих груп оцінювали риси особистості за адаптованою україномовною версією опитувальника TIPI [5; 7]. Опитувальник включав п'ять фундаментальних вимірів для опису і оцінки особистості: екстраверсія (*Extraversion*), дружельність (*Agreeableness*), добросовісність (*Conscientiousness*), емоційна стабільність (*Emotional Stability*) та відкритість новому досвіду (*Openness to Experience*). Для кожного виміру особистості передбачено два твердження, кожне з яких описувало різні полюси фактору. Отже, респонденту треба було дати відповідь на запитання «Наскільки добре кожна із запропонованих категорій описує Вас?», поставивши бали за 7-бальною шкалою від 1 бала (абсолютно не погоджуюсь) до 7 балів (абсолютно погоджуюсь) біля кожного з десяти тверджень, кожне з яких мало по два дескриптори-прикметники.

Статистичний аналіз проводили за допомогою методів описової і аналітичної статистики. Середні показники подано у вигляді середнього арифметичного та стандартного квадратичного відхилення ($M \pm SD$), їх порівняння між двома незалежними групами здійснювали за допомогою *t* критерію Стьюдента, а між трьома групами — за допомогою дисперсійного аналізу (ANOVA). Показники частот подано у відсотках із середньою похибкою ($P \pm m, \%$), порівнювали їх за критерієм Пірсона (χ^2). Достовірність отриманих результатів вважали мінімально прийнятною при $p < 0,05$ [13; 14].

Аналіз результатів дослідження з-поміж 612 здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти Львівщини показав, що феномен зміненої самооцінки був практично у кожного п'ятого обстеженого — $18,14 \pm 1,56 \%$ респондентів (табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл досліджуваних з різним порівняльним індексом почуття неповноцінності за статтю ($P \pm m, \%$)

Групи	Всього ($n = 612$)		Чоловіки $n = 351$		Жінки $n = 261$		p
	n	$P \pm m, \%$	n	$P \pm m, \%$	n	$P \pm m, \%$	
Norma	501	$81,86 \pm 1,56$	289	$82,34 \pm 2,04$	212	$81,23 \pm 2,42$	0,72
Index of Inferiority	43	$7,03 \pm 1,03$	24	$6,84 \pm 1,35$	19	$7,28 \pm 1,61$	0,83
Index of Superiority	68	$11,11 \pm 1,27$	38	$10,83 \pm 1,66$	30	$11,49 \pm 1,97$	0,79

Порівняння за статтю не виявило суттєвих відмінностей у розподілі за ПІПН ($p = 0,72$), проте, слід відзначити, що серед жінок феномен зміненої самооцінки спостерігався дещо частіше, ніж у групі чоловіків: $18,77 \pm 2,42 \%$ проти $17,66 \pm 2,04 \%$ відповідно. А саме: індекс неповноцінності ФВН мали $7,28 \pm 1,61 \%$ жінок та $6,84 \pm 1,35 \%$ чоловіків, індекс надцінності ФВН — $11,49 \pm 1,97 \%$ жінок та $10,83 \pm 1,66 \%$ чоловіків.

Оцінювання розподілу середніх балів рис особистості за шкалою ТІРІ серед усієї досліджуваної молоді показало найвищі бали добросовісності ($5,38 \pm 1,34$ бали), що є достовірно ($p < 0,01$) найвищим показником як порівняти з іншими аналізованими рисами (табл. 2). Добросовісність свідчить про прагнення опитуваних до відповідального ставлення до діяльності, розсудливості та надійності. Високі бали притаманні людям-трудоголікам, перфекціоністам, сумлінним та дисциплінованим.

Таблиця 2. Розподіл середніх балів рис особистості за шкалою ТІРІ у групах чоловіків та жінок ($M \pm SD$, бали)

Риси особистості	Усі респонденти	Чоловіки	Жінки	p
Екстраверсія	$4,59 \pm 1,18$	$4,55 \pm 1,22$	$4,56 \pm 1,16$	0,28
Дружелюбність	$5,10 \pm 1,26$	$5,01 \pm 1,28$	$5,22 \pm 1,23$	0,02
Добросовісність	$5,38 \pm 1,34$	$5,28 \pm 1,37$	$5,50 \pm 1,30$	0,03
Емоційна стабільність	$4,27 \pm 1,49$	$4,61 \pm 1,41$	$3,98 \pm 1,49$	$< 0,001$
Відкритість новому досвіду	$5,18 \pm 1,40$	$5,15 \pm 1,42$	$5,24 \pm 1,37$	0,64

На рівні вище ніж 5 балів також визначено ще дві риси особистості: відкритість новому досвіду ($5,18 \pm 1,40$ балів) та дружелюбність ($5,10 \pm 1,26$ балів), середні бали яких суттєво відрізнялись від інших рис особистості ($p < 0,01$), проте не мали достовірної різниці між собою ($p > 0,05$). Такі високі бали свідчать про позитивні властивості наведених рис особистості: відкриті новому досвіду люди мають широкі інтереси, розвинену фантазію, гнучкий розум, оригінальність та естетичну чутливість, а дружелюбні — прагнуть до соціальних взаємодій, побудови дружніх стосунків, толерантні, терпимі до інтересів і запитів інших.

Решта дві риси особистості в обстежуваних осіб були на рівні менше ніж 5 балів. Зокрема, екстраверсія дорівнювала $4,59 \pm 1,18$ балів ($p < 0,01$ з іншими рисами), тобто обстежуваним притаманна товарицькість, активність схильність до лідерства; емоційна стабільність — $4,27 \pm 1,49$ балів ($p < 0,01$ з іншими рисами), отже, загалом досліджувана молодь — це врівноважені люди, які ставляться до життя раціонально і спокійно, яких тяжко вивести з рівноваги і спокою.

Порівняння оцінок рис особистості за статтю показало, що дружелюбність та добросовісність мали достовірно вищі бали у жінок ($5,22 \pm 1,23$ бали та $5,50 \pm 1,30$ балів), ніж у чоловіків ($5,01 \pm 1,28$ балів, $p = 0,017$ та $5,28 \pm 1,37$ балів, $p = 0,025$ відповідно). Тоді як середні бали емоційної стабільності були достовірно вищі у чоловіків, ніж у жінок: $4,61 \pm 1,41$ балів проти $3,98 \pm 1,49$ балів, $p < 0,001$. Середній рівень решти рис (екстраверсія та відкритість новому досвіду) не мав суттєвих відмінностей за статтю ($p > 0,05$).

Наступним етапом дослідження було зіставлення оцінок кожної риси особистості у групах з різним індексом ПІПН.

Встановлено, що середні бали екстраверсії були найнижчі у групі осіб з індексом надцінності ФВН ($4,50 \pm 1,25$ балів), проте все ж суттєво не відрізнялись від балів у групі осіб без феномена зміненої самооцінки ($4,59 \pm 1,17$ балів, $p > 0,05$) та у групі осіб з індексом неповноцінності ФВН ($4,72 \pm 1,17$ балів, $p > 0,05$) (рис. 1).

Середній бал екстраверсії у осіб з ФВН (особи з індексом надцінності + особи з індексом неповноцінності) становив $4,58 \pm 1,23$ бали та достовірно не відрізнявся від середнього значення у групі осіб без феномена зміненої самооцінки ($4,59 \pm 1,17$ балів, $p > 0,05$).

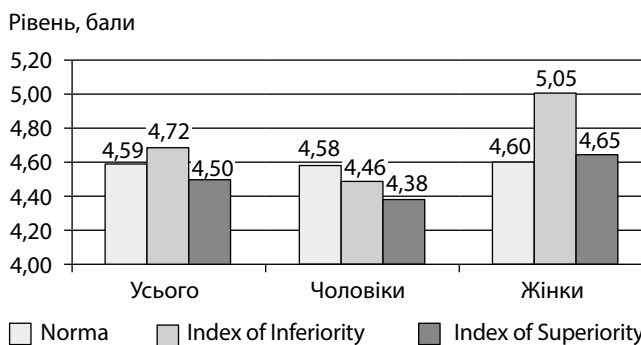

Рис. 1. Порівняння середніх показників балів екстраверсії у групах з різним порівняльним індексом почуття неповноцінності

Істотної різниці між показниками середніх балів екстраверсії у групах чоловіків та жінок також не виявлено ($p > 0,05$), проте слід відзначити, що у чоловіків бали екстраверсії були нижчі, ніж у жінок, особливо у групах із феноменом зміненої самооцінки: у групі з індексом неповноцінності — $4,46 \pm 1,21$ балів у чоловіків та $5,05 \pm 1,07$ балів у жінок, у групі з індексом надцінності — $4,38 \pm 1,26$ балів у чоловіків та $4,65 \pm 1,25$ балів у жінок. Також з-поміж усіх груп досліджуваної молоді у групі чоловіків з індексом надцінності низький бал екстраверсії (2,5—3,0 бали) виявлено у $18,42 \pm 6,29$ % чоловіків цієї групи. Це означає, що практично п'ята частина чоловіків з індексом надцінності були інтровертами, для яких є характерним тримати соціальну дистанцію, уникати широкого загалу, інертність та сором'язливість.

Середні бали дружелюбності, подібно до екстраверсії, також були найнижчі в групі осіб з індексом надцінності — $4,88 \pm 1,13$ балів та не мали суттєвих відмінностей з іншими групами ($p > 0,05$): $5,11 \pm 1,28$ балів в осіб без феномена зміненої самооцінки та $5,29 \pm 1,15$ балів в осіб з індексом неповноцінності (рис. 2).

Середній бал дружелюбності у групі осіб з ФВН (особи з індексом надцінності + особи з індексом неповноцінності) становив $5,05 \pm 1,15$ балів та достовірно не відрізнявся від середнього значення у групі осіб без феномена зміненої самооцінки ($5,11 \pm 1,28$ балів, $p > 0,05$).

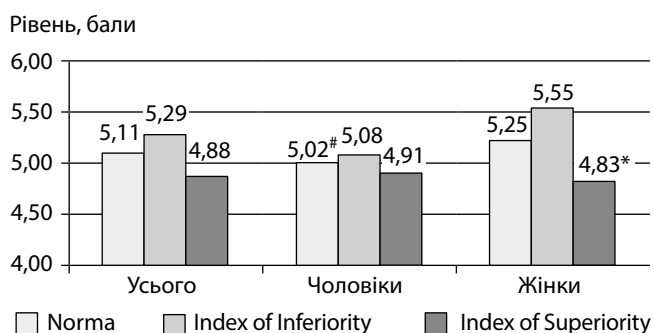

Рис. 2. Порівняння середніх показників балів дружелюбності у групах з різним порівняльним індексом почуття неповноцінності

Примітка: * — $p < 0,05$ між групами з індексами неповноцінності та надцінності; # — $p < 0,05$ між відповідними групами чоловіків та жінок

Порівняння балів дружелюбності за статтю показало суттєво нижчий бал цієї риси особистості у групі чоловіків без феномена зміненої самооцінки ($5,02 \pm 1,33$ бали), ніж в аналогічній групі жінок ($5,25 \pm 1,22$ бали, $p = 0,032$). Серед осіб із феноменом зміненої самооцінки відмінностей за статтю не доведено ($p > 0,05$).

Аналіз балів дружелюбності окремо у групах чоловіків та жінок показав, що у групі чоловіків суттєвих відмінностей між особами з різним ПІПН не встановлено ($p > 0,05$), тоді як в групі жінок виявлено достовірно нижчі бали у групі з індексом надцінності

($4,83 \pm 1,35$ балів) проти групи з індексом неповноцінності ($5,55 \pm 1,09$ балів, $p < 0,05$).

Також слід відзначити, що $16,67 \pm 6,80$ % жінок у групі з індексом надцінності мали низькі бали (від 1,5 до 3,0) дружелюбності, що дає змогу припустити, що кожній шостій жінці з індексом надцінності притаманні егоцентризм, конфліктність, схильність до суперечок та ворожість.

Щодо риси добросовісність — виявлено достовірні ($p = 0,02$) відмінності між групами з різними індексами ПІПН. Зокрема, найнижчий середній бал був у групі осіб з індексом надцінності ($5,00 \pm 1,26$ балів), що було достовірно менше проти групи без феномена зміненої самооцінки ($5,43 \pm 1,34$ бали, $p = 0,003$). У групі осіб з індексом неповноцінності середній бал був $5,42 \pm 1,33$, проте достовірно не відрізнявся ($p = 0,07$) від групи осіб з індексом надцінності (рис. 3).

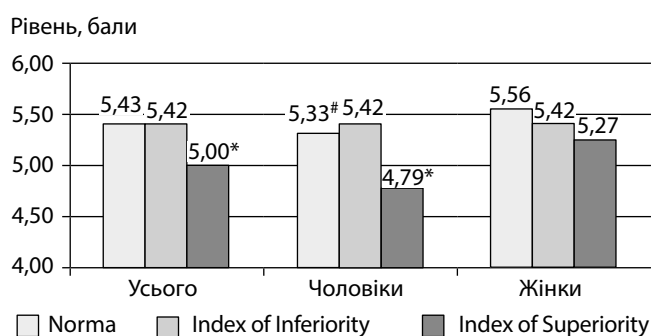

Рис. 3. Порівняння середніх показників балів добросовісності у групах з різним порівняльним індексом почуття неповноцінності

Примітка: * — $p < 0,05$ із групою без феномена зміненої самооцінки

Середній бал добросовісності у групі осіб з ФВН (особи з індексом надцінності + особи з індексом неповноцінності) становив $5,18 \pm 1,29$ балів та достовірно ($p = 0,02$) був меншим від середнього значення у групі осіб без феномена зміненої самооцінки ($5,43 \pm 1,34$ бали).

Порівняння балів добросовісності за статтю не виявило суттєвих відмінностей між групами чоловіків та жінок ($p > 0,05$).

Аналіз порівняння балів добросовісності окремо у кожній групі за статтю показав, що у групі жінок немає достовірної різниці між середніми балами в осіб з різним ПІПН, тоді як у групі чоловіків доведена різниця балів у групах з різним ПІПН ($p = 0,02$). Зокрема, достовірно нижчий середній бал був в осіб з індексом надцінності ($4,79 \pm 1,23$ бали) проти осіб без феномена зміненої самооцінки ($5,33 \pm 1,38$ балів, $p = 0,01$). Також встановлено, що $10,53 \pm 4,98$ % чоловіків з індексом надцінності мали низькі бали (від 2,0 до 3,0 бали) добросовісності, що дає змогу припустити, що кожний десятий чоловік з індексом надцінності має схильність до гедонізму, імпульсивності в прийнятті рішень, а також легковажності, неорганізованості та спонтанності у діях.

Середні бали емоційної стабільності були найнижчі в усіх досліджуваних групах як порівняти

з іншими рисами особистості та не перевищували п'яти балів (рис. 4). Доведено найнижчими вони були в групі осіб з індексом надцінності — $3,90 \pm 1,58$ балів, тоді як у групі осіб без феномена зміненої самооцінки цей бал був суттєво вищий ($4,34 \pm 1,47$ балів, $p = 0,03$). У групі осіб з індексом неповноцінності середній бал емоційної стабільності дорівнював $4,10 \pm 1,44$ бали ($p > 0,05$ з іншими групами). Проте середній бал емоційної стабільності у осіб з ФВН (особи з індексом надцінності + особи з індексом неповноцінності) становив $4,00 \pm 1,51$ балів та достовірно ($p = 0,03$) був менший від середнього значення у групі осіб без феномена зміненої самооцінки ($4,34 \pm 1,47$ балів).

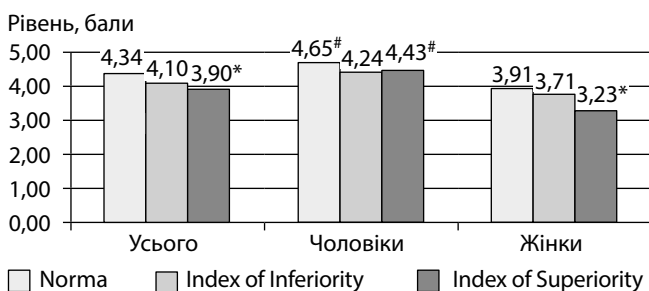

Рис. 4. Порівняння середніх показників балів емоційної стабільності у групах з різним порівняльним індексом почуття неповноцінності

Примітки: * — $p < 0,05$ із групою без феномена зміненої самооцінки; # — $p < 0,05$ між відповідними групами чоловіків та жінок

Порівняння середніх балів емоційної стабільності за статтю показало суттєво нижчі бали у жінок, ніж у чоловіків у групах із феноменом зміненої самооцінки ($p = 0,001$), а саме у групі з індексом надцінності — $3,23 \pm 1,61$ бали у жінок та $4,43 \pm 1,36$ бали у чоловіків ($p = 0,002$). Також достовірно нижчі бали емоційної стабільності були у жінок у групі без феномена зміненої самооцінки ($3,91 \pm 1,42$ бали), ніж у чоловіків цієї групи ($4,65 \pm 1,43$, $p < 0,001$).

Зіставлення окремо у гендерних групах балів емоційної стабільності показало, що у чоловіків немає відмінностей між цими показниками у різних групах за ПІПН, тоді як у жінок доведено істотну різницю між балами групи з індексом надцінності та групи без феномена зміненої самооцінки: $3,23 \pm 1,61$ бали проти $3,91 \pm 1,42$ бали, $p = 0,024$. Також серед жінок з індексом надцінності $50,00 \pm 9,13$ % мали низькі (1,00—3,00) бали емоційної стабільності, що дає змогу припустити, що половина жінок з індексом надцінності мали високий нейротизм, були чутливі до стресу та фрустрації, схильні до поганого настрою, сором'язливості та розгубленості.

Розподіл середніх балів риси особистості відкритості новому досвіду відрізнявся від решти рис тим, що найнижчі рівні балів були в групі з індексом неповноцінності ($5,07 \pm 1,35$ балів), проте суттєвої різниці з іншими групами за ПІПН не було: $5,17 \pm 1,42$ бали у групі без феномена зміненої самооцінки та $5,33 \pm 1,29$ балів у групі з індексом надцінності ($p > 0,05$) (рис. 5).

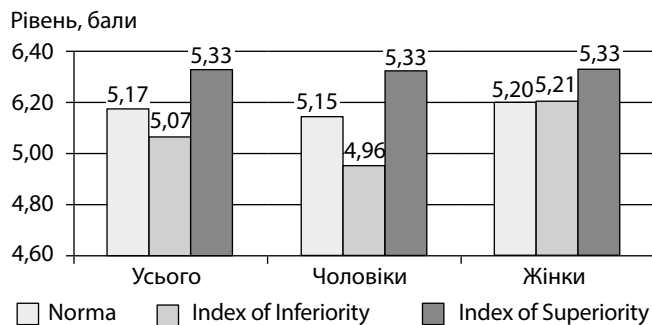

Рис. 5. Порівняння середніх показників балів відкритості новому досвіду в групах з різним порівняльним індексом почуття неповноцінності

Середній бал щодо відкритості новому досвіду у осіб з ФВН (особи з індексом надцінності + особи з індексом неповноцінності) становив $5,24 \pm 1,24$ бали та достовірно не відрізнявся від середнього значення у групі осіб без феномена зміненої самооцінки ($5,17 \pm 1,42$ бали, $p > 0,05$).

Порівняння між групами за статтю не довело суттєвих відмінностей між балами відкритості новому досвіду у чоловіків та жінок ($p > 0,05$). Так само не виявлено особливостей розподілу середніх балів відкритості новому досвіду окремо у гендерних групах залежно від порівняльного індексу почуття неповноцінності ($p > 0,05$). Оцінка частоти поширеності низьких балів (1,0—3,0 бали) у досліджуваних групах показала лише поодинокі випадки в кожній групі, що в сумі серед усіх опитуваних становило лише $8,17 \pm 1,11$ % випадків. Це свідчить, що серед досліджуваної молоді Львівщини дуже мало закритих для нового досвіду індивідів, яким притаманні конформізм, низька самобутність та консервативність.

Це дослідження є унікальним, оскільки у релевантних джерелах доказової медицини не знайдено жодного аналогічного дослідження щодо асоціацій феномена власної неповноцінності із рисами особистості за опитувальником TIPI. Існує лише декілька досліджень, які пов'язані з ФВН та окремими рисами особистості. Зокрема, вчені з Китаю у грудні 2021 року провели дослідження впливу соціальної ізоляції на почуття неповноцінності у вибірці молодих людей ($n = 681$) з Уханя. Встановлено, що соціальна ізоляція формує негативні емоції через відчуження соціальних відносин, а почуття неповноцінності легко спричиняє серйозну психологічну травму чи відхилення у поведінці молодих спільнот, наприклад, соматизацію, депресію, тривогу та жах. Показники соціального відчуження та комплексу неповноцінності позитивно корелювали між собою ($p < 0,05$) [15].

Під час досліджування 313 китайських студентів коледжу в Чунціні вивчали лонгітюдний зв'язок між неповноцінністю та дезадаптованістю студентів коледжу. Результати свідчать про позитивний вплив диспозиційної уважності на неповноцінність та дезадаптацію студентів коледжу і несприятливий вплив нещасливого дитинства на психологічні ресурси і психічне здоров'я людини в дорослому віці [16].

Дослідження турецьких вчених підтвердило те, що люди з індексом надцінності ФВН мають більшу тенденцію до самоізоляції, що також призводить до збільшення самотності та зменшення щастя. Крім того, множинний регресійний аналіз показав, що самотність і почуття неповноцінності є єдиними значущими провісниками суб'єктивного щастя [17].

Результати проведеного дослідження дали змогу дійти таких висновків.

1. Для чотирьох з п'яти рис особистості (екстраверсія, дружелюбність, добросовісність та емоційна стабільність) найнижчі середні бали виявлено у групі осіб з індексом надцінності ФВН. Достовірні різниці ($p < 0,05$) для цієї групи проти осіб без феномена зміненої самооцінки визначено щодо добросовісності та емоційної стабільності.

2. Середні значення щодо відкритості новому досвіду достовірно не відрізнялись між аналізованими групами, а найбільше значення виявлено в групі осіб з індексом надцінності ФВН.

3. З-поміж чоловіків групи з індексом надцінності ФВН $18,42 \pm 6,29$ % мали низькі бали екстраверсії, а $10,53 \pm 4,98$ % — низькі бали добросовісності; натомість серед жінок з індексом надцінності $16,67 \pm 6,80$ % мали низькі бали дружелюбності, а $50,00 \pm 9,13$ % — низькі бали емоційної стабільності.

4. У групі осіб з індексом неповноцінності ФВН середні бали п'яти рис особистості достовірно не відрізнялись ($p > 0,05$) від показників групи без феномена зміненої самооцінки.

5. Отримані унікальні результати важливі для практичного застосування, зокрема, для розроблення ефективних стратегій психотерапії та психологічної підтримки людей, які стикаються з феноменом власної неповноцінності, залежно від змінених рис особистості.

Список літератури

1. John O. P. The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives / O. P. John, S. Srivastava // In: Handbook of personality: Theory and research / L. A. Pervin & O. P. John (Eds.). Second edition. N. Y.; London : Guilford Press, 1999. Chapter 4. P. 102—138. URL: http://jenni.uchicago.edu/econ-psych-traits/John_Srivastava_1995_big5.pdf.

2. McCrae R. R. A five-factor theory of personality / R. R. McCrae, P. T. Costa Jr. // Там само. Chapter 5. P. 139—153. URL: https://www.researchgate.net/profile/Paul-Costa/publication/284978581_A_five-factor_theory_of_personality/links/5a159be94585153b546c8f72/A-five-factor-theory-of-personality.pdf.

3. Tupes E. C. Recurrent personality factors based on trait ratings / E. C. Tupes, R. E. Christal. USAF ASD Tech. Rep. 1961. No. 61-97, Lackland Airforce Base, TX: US Air Force.

4. Goldberg L. R. Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons. In L. Wheeler (Ed.), Review of Personality and Social Psychology. 1981. Vol. 2. P. 141—165. Beverly Hills, CA: Sage Publication. URL: https://projects.ori.org/lrg/PDFs_papers/universals.lexicon.81.pdf.

5. Gosling S. D. A Very Brief Measure of the Big Five Personality Domains / S. D. Gosling, P. J. Rentfrow, W. B. Swann Jr. //

Journal of Research in Personality. 2003. Vol. 37. P. 504—528. URL: [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00046-1](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00046-1).

6. Ahmed A. Critical Synthesis Package: Ten-Item Personality Inventory (TIPI) — A Quick Scan of Personality Structure / A. Ahmed, B. Jenkins // MedEdPORTAL Publications. 2013. Vol. 9 (1). DOI: https://doi.org/10.15766/mep_2374-8265.9427.

7. Кліманська М. Б. Українська адаптація короткого п'яти-факторного опитувальника особистості TIPI (TIPI-UKR) / М. Б. Кліманська, І. І. Галецька // Психологічний часопис. 2019. № 5 (9). С. 57—76. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.9.4>.

8. Grant A. M. Too much of a good thing: The challenge and opportunity of the inverted U / Adam Grant & Barry Schwartz // Perspectives on Psychological Science. 2011. Vol. 6 (1). P. 61—76. DOI: <https://doi.org/10.1177/1745691610393523>.

9. Costa P. T. Jr. NEO PI-R professional manual / P. T. Costa Jr., R. R. McCrae. Psychological Assessment Resources. 1992. 396.

10. McCrae R. R. Personality trait structure as a human universal / R. R. McCrae, P. T. Costa Jr. // American Psychologist. 1997. Vol. 52 (5). P. 509—516. DOI: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.5.509>.

11. Strano D. A. The Comparative Feeling of Inferiority Index / D. A. Strano, P. N. Dixon // Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice. 1990. Vol. 46 (1). P. 29—42.

12. Опитувальник порівняльного індексу почуття неповноцінності: переклад, валідизація та досвід використання в Україні / [Березюк О. Р., Фільц О. О., Грабчак В. І., Сірко Р. І.] // Вісник Вінницького національного медичного університету. 2022. Т. 26, № 4. С. 633—636. DOI: [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2022-26\(4\)-20](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2022-26(4)-20).

13. Comparable characteristics of biologically driven eating behavior in different ethnic groups of medical students] / [Belka B., Muzyka I., Gutor T., Zayachkivska O.] // Праці Наукового товариства імені Шевченка. Медичні науки. 2020. Т. 59, № 1. С. 137—143. DOI: <https://doi.org/10.25040/ntsh2020.01.15>. <https://mspsss.org.ua/index.php/journal/article/view/284/320>.

14. Kruskal W. H. Use of Ranks in One-Criterion Variance Analysis / W. H. Kruskal, W. A. Wallis // Journal of the American Statistical Association. 1952. Vol. 47 (260). P. 583—621. DOI: <https://doi.org/10.2307/2280779>.

15. Shen H. Influence of Social Exclusion on the Inferiority Feeling of Community Youth / H. Shen, M. Li, L. Li // Iran J Public Health. 2022. Vol. 51 (7). P. 1576—1584. DOI: <https://doi.org/10.18502/ijph.v51i7.10091>.

16. Longitudinal relationship between inferiority and maladjustment among college students: The mediation of dispositional mindfulness and moderation of left-behind experience / Si Yu, Chunyang Zhang, Yuyang Zhou [et al.] // Children and Youth Services Review. 2020. Vol. 116. 105249. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105249>.

17. Akdogan R. Linking inferiority feelings to subjective happiness: Self-concealment and loneliness as serial mediators / R. Akdogan, E. Cimsir // Personality and Individual Differences. 2019. Vol. 149. P. 14—20. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.05.02>.

References

1. John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In: L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research*. Second edition. N. Y.; London : Guilford Press. Chapter 4. P. 102–138. http://jenni.uchicago.edu/econ-psych-traits/John_Srivastava_1995_big5.pdf.

2. McCrae, R. R., & Costa, P. T. Jr. (1999). A five-factor theory of personality. In *Handbook of personality: Theory and research* / L. A. Pervin & O. P. John (Eds.). Second edition. N. Y.; London : Guilford Press. Chapter 5. P. 139—153. https://www.researchgate.net/profile/Paul-Costa/publication/284978581_A_five-factor_theory_of_personality/links/5a159be94585153b546c8f72/A-five-factor-theory-of-personality.pdf.
3. Tupes, E.C. and Christal, R.E. (1961) Recurrent Personality Factors based on Trait Ratings. *USAF ASD Tech. Rep.* No. 61-97, Lackland Airforce Base, TX: US Air Force.
4. Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons. In L. Wheeler (Ed.), *Review of Personality and Social Psychology*, 2, 141-165. Beverly Hills, CA: Sage Publication. https://projects.ori.org/lrg/PDFs_papers/universals.lexicon.81.pdf.
5. Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann, W. B., Jr. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 504–528. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00046-1](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00046-1).
6. Ahmed, Anthony & Jenkins, Barbara. (2013). *Critical Synthesis Package: Ten-Item Personality Inventory (TIPI)—A Quick Scan of Personality Structure*. MedEdPORTAL Publications. 9. doi: 10.15766/mep_2374-8265.9427.
7. Klimanska Marina, Haletska Inna (2019). Ukrainka adaptatsiia korotkoho piatyfaktornoho opytuvalnyka osobystosti TIPI (TIPI-UKR). *Psykholohichniy Chasopys [A psychological journal]*, 5(9), 57-76. <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.9.4>. (In Ukrainian).
8. Grant, A. M., & Schwartz, B. (2011). Too Much of a Good Thing: The Challenge and Opportunity of the Inverted U. *Perspectives on Psychological Science*, 6(1), 61–76. <https://doi.org/10.1177/1745691610393523>.
9. Costa P. T. Jr., McCrae R. R. NEO PI-R professional manual. Psychological Assessment Resources. 1992. 396.
10. McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52(5), 509–516. <https://doi.org/10.1037/0003-5099.52.5.509>.
11. Strano D. A., Dixon P. N. The Comparative Feeling of Inferiority Index. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*. 1990. Vol. 46 (1). P. 29—42. 066X.52.5.509
12. Berezyuk O. R., Filts O. O., Hrabchak V. I., Sirko R. I. Opytuvalnyk porivnialnoho indeksu pochuttia nepovnotsinnosti: pereklad, validyzatsiia ta dosvid vykorystannia v Ukraini. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu*. 2022. T. 26, № 4. S. 633—636. DOI: [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2022-26\(4\)-20](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2022-26(4)-20). (In Ukrainian).
13. Belka B., Muzyka I., Gutor T., Zayachkivska O. Comparable characteristics of biologically driven eating behavior in different ethnic groups of medical students]. *Pratsi Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka. Medychni nauky [Proc Shevchenko Sci Soc Med Sci]*. 2020. T. 59, № 1. S. 137—143. <https://doi.org/10.25040/ntsh2020.01.15>. <https://mspsss.org.ua/index.php/journal/article/view/284/320>.
14. Kruskal W. H., Wallis W. A. Use of Ranks in One-Criterion Variance Analysis. *Journal of the American Statistical Association*. 1952. Vol. 47 (260). P. 583—621. DOI: <https://doi.org/10.2307/2280779>.
15. Shen H., Li M., Li L. Influence of Social Exclusion on the Inferiority Feeling of Community Youth. *Iran J Public Health*. 2022. Vol. 51 (7). P. 1576—1584. DOI: <https://doi.org/10.18502/ijph.v51i7.10091>.
16. Si Yu, Chunyang Zhang, Yuyang Zhou, Yiwei Shi, Wei Xu. Longitudinal relationship between inferiority and maladjustment among college students: The mediation of dispositional mindfulness and moderation of left-behind experience. *Children and Youth Services Review*. 2020. Vol. 116. 105249. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105249>.
17. Akdogan R., Cimsir E. Linking inferiority feelings to subjective happiness: Self-concealment and loneliness as serial mediators. *Personality and Individual Differences*. 2019. Vol. 149. P. 14—20. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.05.02>.

Надійшла до редакції 3.09.2023

БЕРЕЗЮК Олег Романович, асистент кафедри психіатрії та психотерапії факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, м. Львів, Україна; e-mail: berezyukoleh8@gmail.com
BEREZYUK Oleh, MD, Assistant Professor of Department of Psychiatry and Psychotherapy of Faculty of Postgraduate Education of the Danylo Halytskyi's Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine; e-mail: berezyukoleh8@gmail.com